

Biblioteca publică - nevoia de adaptare continuă și modernizare

DOINA VANCA
Biblioteca Județeană Mureș

„Mai mult decât orice, oamenii de astăzi trebuie să învețe să aleagă și să filtreze informațiile. Bibliotecile publice au un rol principal în această instruire, iar bibliotecarii vor trebui să ofere asistență utilizatorilor și, în același timp, să îi învețe să se descurce singuri în noianul informațional”
Maurice B. Line

Abstract:

Public Library - the Need for Continuous Adaptation and Modernization

All libraries need to keep up with the new technologies and to use all kind of information storage materials, besides paper. We have to meet the needs of our users of library services and to include several services for the users with special needs. Libraries must become encyclopedic information centers.

Keywords: *libraries, new technologies, information storage materials, users needs, services, special needs, information center.*

Circulația valorilor culturale pe mapamond, nevoia permanentă și crescută de informare, extinderea proceselor educative pe toată durata vieții, conform conceptului recent adoptat al educației permanente, creșterea volumului de informații la nivel local, național și global schimbă modul tradițional al serviciului lecturii publice.

În această civilizație a informaticii, bibliotecile nu pot rămâne ceea ce au fost, adică doar simple depozite de cărți, închise în forme rigide, ci trebuie să se adapteze și să se dezvolte, să devină elemente cheie ale societății informaționale, prin organizarea și distribuirea informației prin

mijloace electronice, utilizarea la scară largă a tehnologiei informaționale moderne și adaptarea serviciilor la nevoile și cerințele utilizatorilor.¹

Se știe că, în zilele noastre, în orice bibliotecă publică, alături de cărți și periodice, există și „publicații noi,” cel mai adesea pe alți suportați decât hârtia. Aceste modalități noi de stocare a informațiilor s-au impus datorită calităților pe care le au, și anume posibilitatea de stocare pe un spațiu restrâns a unei mari cantități de informații, dar care devin utilizabile doar prin întrebuințarea unor aparate create în acest scop.

În acest context, o bibliotecă publică modernizată este considerată de către Thorhauge Jens, senior consultant la Royal School of Librarianship din Copenhaga, director al Bibliotecii Naționale a Danemarcei și al Autorității Naționale pentru Biblioteci din Danemarca a fi „*biblioteca publică ce oferă atât servicii tradiționale, cât și noi servicii și tehnologii.*”²

Serviciul lecturii publice se confruntă cu o situație dificilă, generată, pe de o parte, de apariția acestor noi tehnologii informaționale, ale căror costuri de instalare și de operare sunt foarte ridicate, iar, pe de altă parte, de multiplicarea atribuțiilor care se cer realizate în condiții cât mai economice.³

O altă problemă cu care se confruntă bibliotecile publice este concurența tot mai acerbă cu celelalte modalități de informare care se dezvoltă cu o viteză uluitoare, și anume accesul la pagini web și motoare de căutare a informațiilor pe Internet, cu caracter enciclopedic (ținând cont de faptul că numărul persoanelor care beneficiază de serviciile Internet de acasă sau de la locul de muncă crește într-un ritm alert), dezvoltarea rapidă, multiplicarea și specializarea posturilor de radio și televiziune, explozia de materiale tipărite, de la cărți la broșuri, pliante, reviste sau alte materiale pe alți suportați, precum CD-uri, DVD-uri, casete video etc., comercializate la prețuri acceptabile și care pot fi vizionate de foarte multe persoane direct de acasă.

¹ Ioana Dragotă, *A informa, informatizare*, în *Biblioteca*, an XV, nr. 11-12, 2004, p. 339.

² Jens Thorhauge, *Bibliotecile publice în societatea informației*, București, ANBPR, 1998, p. 6.

³ *Biblioteca publică, o resursă pentru comunitate*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2000, p. 15.

Astfel, atragerea utilizatorilor prin identificarea și satisfacerea nevoilor de informare esențiale, generale sau specializate, devine un obiectiv important pentru oricare bibliotecă publică.⁴

Biblioteca publică este nevoită să creeze și să dezvolte servicii care să răspundă atât nevoilor unei clientele foarte largi, cât și celor ale unor categorii mai înguste; în acest sens, se pot crea atât servicii de informare comunitare generale, cât și servicii speciale, pentru persoanele aflate în dificultate.⁵ Se pune din ce în ce mai mult accentul pe dreptul de acces la informație a tuturor persoanelor, indiferent de statutul lor social, apartenența etnică, religioasă sau la vreun grup minoritar, orientare sexuală, încadrare profesională etc. Persoanele în vârstă, cele încarcerate sau spitalizate, fără persoanele cu diferite deficiențe fizice (de auz, de vedere, handicap locomotor ș. a.) sau mintale au, de asemenea, nevoie de o atenție specială, astfel că se încearcă introducerea de servicii speciale de lectură adaptate acestor categorii de persoane. Toate aceste noi cerințe de adaptare la nevoile diferitelor categorii de cititori creează noi provocări de ordin material.

Astfel, pentru a servi comunitatea în mod optim, fiecare bibliotecă ar trebui să trateze comunitatea deservită nu ca pe o masă amorfă, ci să îi stabilească un profil propriu.⁶

În funcție de acest profil se va schimba și politica de achiziții a bibliotecii, căci, în condițiile creșterii exponențiale a cunoștințelor umane, a costurilor de achiziționare din ce în ce mai mari, a crizei de spațiu de depozitare și a posibilităților din ce în ce mai facile de circulație rapidă, fără limite a acestora, „trebuie să ne împăcăm cu gândul că nu vom putea vreodată să achiziționăm tot ceea ce se produce în domeniul nostru de interes și nici măcar ce este mai reprezentativ.”⁷

Noile achiziții vor trebui să țină cont de cerințele utilizatorilor și de resursele financiare disponibile pentru a putea ține pasul cu ceea ce este

⁴ Adriana Ioana Kiraly, *Biblioteca publică și serviciile de informare a comunității*, în *Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională - culegere de comunicări. Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău, 12-19 octombrie 2002*, Chișinău, s. n., 2003, p. 49.

⁵ *Ibidem*, p. 50.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Mircea Regneală, *Studii de biblioteconomie*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2001, p. 214.

nou apărut și de interes larg. De asemenea, este necesară și o reevaluare a colecțiilor deja existente. Doar în acest mod biblioteca publică va rămâne un serviciu în folosul comunității și nu își va pierde importanța.

Atragerea cititorilor în spațiul bibliotecilor este, de asemenea, o provocare, care presupune diversificarea funcțiilor serviciilor de bibliotecă. Bibliotecile publice se cer a deveni și spații de interferențe umane prin organizarea de zone special amenajate pentru activități de socializare, de atenuare a sentimentelor de izolare generate de noile condiții de muncă și de locuire.

Bibliotecarii vor trebui să sprijine cititorii să navigheze prin fluxul crescut de informații, astfel că biblioteca publică poate fi văzută și ca un centru de învățare a tehnologiei informaționale.

Bibliotecile publice modernizate au mutat accentul de pe colectarea de materiale pe nevoile utilizatorilor. Serviciile acestor biblioteci s-au dezvoltat, modernizat, ierarhizat în funcție de aceste noi cerințe. Larsen Gitte a diferențiat trei mari etape de dezvoltare a serviciilor unei biblioteci publice bazate pe TI:

- automatizarea procedurilor de gestiune (catalogare, circulație, controlul depozitelor, achiziții) centrate pe oferirea accesului on-line la catalog pentru public (proiectarea și producția OPAC și accesul publicului la acesta);
- acces la baza de date on-line pentru personal și utilizatori, inclusiv acces la Internet;
- servicii de server web din homepage-ul bibliotecii, care poate fi accesat de la distanță, cu diferite facilități pentru utilizatori, precum găsirea de informații, acces la cataloage, e-mail, comanda și furnizarea de documente, legături utile către surse relevante, accesarea rapidă a unor servicii orientate spre ținte (copii, afaceri, emigranți, comunitatea locală etc.).⁸

Bibliotecile publice moderne oferă:

- acces la înregistrările omenirii, indiferent de forma în care au fost realizate și sunt înmagazinate;
- colecții de împrumut a materialelor tipărite și a celor multimedia;

⁸ Gitte Larsen, *Bibliotecile publice se îndreaptă spre o nouă eră: O evaluare a utilizării TI în bibliotecile publice europene bazată pe rapoartele țărilor*, în J. Thorhauge, G. Larsen, H. P. Thun, H. Albrechtsen, *Bibliotecile publice în societatea informației*, ANBPR, București, 1998, p. 39.

- acces la cataloagele on-line, OPAC;
- acces la rețele de suport pentru navigare în rețea și căutarea de informații;
- stații de lucru multimedia pentru utilizatori;
- rețele și suport profesional pentru navigare și căutare de informații;
- oportunități de învățare și formare continuă;
- un spațiu fizic, oferind și facilități pentru întruniri, conferințe, simpozioane etc.;
- noi servicii de informare comunitară (cultură, societate, politică, piața forței de muncă etc.), de afaceri, consultanță în informațiile existente (căutare și selecție în baze de date sau servere de căutare pe internet);
- modalități de instruire și învățământ deschis prin seminarii, dar și prin sprijin și instruire individuală;
- servicii electronice de furnizare a documentelor (CD-W, DVD-W, xerox etc.);
- acces la distanță la diferite servicii de informare prin propriile pagini web și prin link-urile spre site-uri și servere de căutare diferite;
- servicii speciale pentru persoane cu handicap vizual, minorități culturale sau alte categorii de persoane defavorizate.

Pentru viitor, se speră la realizarea unei rețele mondiale de biblioteci, cu acces la cataloage colective și posibilitatea de împrumut interbibliotecar, precum și la colaborări strânse între bibliotecile publice și alte instituții cu memorie documentară, precum școlile, instituțiile educaționale și de cultură. De asemenea, un proiect care deja începe să capete contur în multe dintre bibliotecile importante și care se speră că va fi diversificat și implementat în toate bibliotecile lumii, este cel de oferire a serviciilor specializate diferitelor grupuri țintă: de la informații de afaceri sau strict legate de comunitatea locală, la servicii pentru grupuri minoritare etnice sau pentru persoane cu dizabilități.⁹

Imaginea de ansamblu a bibliotecilor modernizate este una optimistă. Chiar dacă acestea se vor dezvolta în funcție de necesitățile locale, ca rezultat al colaborării dintre ele și al bunei coordonări a activităților acestora, se va reuși stabilirea unei serii complete de servicii în zona respectivă. Cooperarea conduce la utilizarea în comun a

⁹ Jens Thorhauge, *O concepție de bază a Bibliotecii Publice în societatea informației: roluri, funcții și servicii ale bibliotecii publice*, în J. Thorhauge, G. Larsen, H. P. Thun, H. Albrechtsen, *op. cit.*, p. 17.

experiențelor, fondurilor, resurselor existente și la creșterea acestora. Bibliotecile mici, în mod deosebit, vor beneficia de colecțiile bibliotecilor mari, dacă vor lucra cu un OPAC unificat.¹⁰

Rolul unei astfel de biblioteci publice se modifică și el, astfel că biblioteca publică devine:

- o instituție de cultură care oferă acces nelimitat la toate materialele publicate;
- un suport al educației și învățământului, furnizând materia primă a cunoașterii;
- centru local de TI, asigurând acces la hardware, software, rețele, și oferind cetățenilor ocazia de a veni în contact cu noile tehnologii;
- centru social, de conexiune umană.¹¹

Bineînțeles că, pentru o mare parte a bibliotecilor publice existente, se observă și numeroase bariere în realizarea unei astfel de modernizări, acestea ținând mai ales de finanțarea inadecvată, lipsa implicării forurilor politice responsabile, lipsa instruirii profesionale a personalului angajat și atitudinea de rezistență la schimbare care decurge din aceasta, lipsa numerică de personal.

Felul în care fiecare bibliotecă publică se adaptează și se modernizează depinde de modul în care reușește să depășească aceste obstacole. Modernizarea nu este un proces ușor, deoarece nu depinde doar de personalul angajat în respectiva bibliotecă, ci și de modul în care colaborează cu alte instituții și foruri tutelare și de modul în care alege să își utilizeze fondurile alocate, adesea insuficiente.

Din păcate, nu există un model unic de reușită, ci doar exemple de biblioteci publice care s-au adaptat noii ere informaționale și care reușesc să ofere servicii de înaltă calitate.

¹⁰ Hans Peter Thun, *Impactul tehnologiei informației asupra cooperării între biblioteci*, în *Ibidem*, p. 24.

¹¹ Jens Thorhauge, *op. cit.*, p. 19.